

Małgorzata Rozenbajgier¹

Okazywanie miłości dorosłym dzieciom przez rodziców

DOI 10.24917/2719904.172.1

Słowa kluczowe: Miłość, okazywanie miłości, rodzice, dorosłe dzieci

Streszczenie

W artykule przedstawiono wyniki badań dotyczące okazywania miłości dorosłym dzieciom przez rodziców. Rodzice okazują miłość werbalnie, gestami, poprzez wspólne spędzanie czasu i wykonywaniu wielorakich czynności. Ponadto rodzice wspierają swoje dorosłe dzieci poprzez różne formy wsparcia poczynawszy od finansowego poprzez wspieranie emocjonalne i wsparcie rzeczowe.

Keywords: Love, showing love, parents, adult children

Abstract

The article presents the results of research on the display of love for adult children by parents. Parents show love verbally, by gestures, by spending time together and performing multiple activities. In addition, parents support their adult children through various forms of support ranging from financial to emotional and material support.

Miłość to najpiękniejsze uczucie w życiu człowieka. Każdy człowiek pragnie tego uczucia, pragnie kochać drugą osobę i być przez nią kochanym. Uczucie to zajmuje główne miejsce w jego życiu i jest czynnikiem motywującym do działania, dającym radość z życia i siłę do dalszego funkcjonowania.

Najważniejszym środowiskiem życia dziecka jest rodzina. Rodzina to interpersonalny system stosunków wewnątrzgrupowych, system społeczny o unikalnym związku pomiędzy jej członkami (Zaborowski 1980, s. 115; Strojnowska 1986, 192–226).

¹ Doktor, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Instytut Nauk o Wychowaniu; malgorzata.rozenbajgier@up.krakow.pl

Występowanie więzi w rodzinie (Kawula, Brągiel, Janke 2001, s. 106–113; Wilk 2016, s. 175–202) i wzajemnych relacji między jej członkami wpływa pozytywnie na członków rodziny. Rodzina dostarcza dziecku wielu bodźców do prawidłowego rozwoju i zaspokaja jego potrzeb.

Carl Rogers (1951, s. 48–50) twierdzi, że prawidłowe relacje z innymi prowadzą do wzrastania, ulepszania się osób, dojrzewania i rozwoju. U podstaw takich relacji leży autentyczność – czyli to, czy wchodząc w relacje z innymi człowiek jest się sobą, jest szczerym, otwartym, prostolinijnym.

W rodzinie kształtowane są postawy życzliwości i miłości wobec innych. „Postawa miłości oparta jest o życzliwość, dobroć, wybaczenie, tolerancję, przewyciężanie słabości, nadzieję. Jest ona nastawiona na tworzenie dobra, na darowanie przewinień innym i sobie, na wyciąganie właściwych wniosków z każdej, także trudnej sytuacji. Jej wyrazem jest radość, świeżość przeżyć, umiejętność cieszenia się z małych drobnych spraw. Postawa miłości pozwala na nawiązywanie serdecznych relacji z innymi” (Ryś, 2000, s. 52–67; Malcher, 1982, s. 216–246).

Miłość jest to „forma pozytywnego ustosunkowania się uczuciowego do kogoś czy czegoś, którego głębia zależna jest od poziomu rozwoju psychicznego osoby ustosunkowującej się do obiektu ustosunkowania. Każda jednostka ludzka jest niepowtarzalna w swej osobowości, więc to ustosunkowanie się nawet do tej samej kategorii obiektów (np. miłość rodziców do dzieci), może być bardzo różne. Różnorodność obiektów miłości może być różna u różnych ludzi. Szeroki jest, więc zakres ustosunkowań pozytywnych nazywanych miłością” (Grzywak-Kaczyńska, 2005 s. 363).

Pojęcie miłości nie może być zawężone tylko do przeżyć człowieka, lecz obejmuje ono coś znacznie szerszego – postawę, określaną jako postawa miłości. Postawa ta zakłada poznanie, umiłowanie i działanie w kierunku podmiotu miłości (Wójcik, 1978 s. 362–375).

Miłość jako postawa jest więc złożoną strukturą poznawczo-emocjonalno-behawioralną, która predysponuje jednostkę do określonych zachowań w stosunku do osób, sytuacji, rzeczy. Jest więc ona czynnikiem motywującym zachowanie, postępowanie człowieka (Grzywak-Kaczyńska, 2005, s. 365–367; Grzywak-Kaczyńska, 1975, s. 128). Jako postawa, miłość kształtuje się w psychice człowieka w strukturze poznawczo-emocjonalnej w formie utrwalonych śladów różnych przeszłych przeżyć, doświadczeń poznawczych i emocjonalnych. Te utrwalone ślady mają wpływ na określenie przeżycia, które określa się jako uczucie miłości. Tu trzeba odróżnić przeżywanie uczuć (tkliwości, czułości itp.), a więc aktualny proces uczuciowy, od stałej dyspozycji do takich przeżyć, czyli odpowiedniej postawy miłości. Postawa jest, więc czymś bardziej stałym od przeżyć uczuciowych (Grzywak-Kaczyńska, 2005, s. 367–369).

Postawa miłości oparta jest na życzliwości, dobroci, wybaczeniu, tolerancji, przewyciężaniu słabości oraz na nadziei. Jest nastawiona na tworzenie dobra, na darowanie przewinień, na wyciąganie konstruktywnych wniosków z każdej, także trudnej czy

przykryj sytuacji. Jej wyrazem jest radość, świeżość przeżyć, umiejętność cieszenia się z małych, drobnych spraw (Ryś, 1997, s. 24–32).

Najważniejszym środowiskiem wychowania dziecka do miłości jest rodzina. To właśnie rodzice okazują miłość dziecku poprzez komunikowanie się z nim, poprzez gesty, wspólnie podejmowane działania, wspólnie spędzany czas, poprzez budowanie wzajemnego zrozumienia i zaufania, a także poprzez akceptację dziecka i okazywanie mu szacunku.

Tak więc kochająca, prawidłowa rodzina jest szkołą miłości. Określana jest ona jako wspólnota życia i miłości, gdyż powstaje w oparciu o miłość małżonków i jej zadaniem jest tworzenie i pogłębianie tej miłości. Taka funkcja rodziny odnosi się do małżonków i do dzieci. Jest zadaniem każdego członka rodziny na wszystkich etapach rozwoju życia rodziny (Soczyńska 2004, s. 32–46).

W procesie rozwoju dziecko staje się coraz bardziej samodzielne, by po ukończeniu szkoły i osiągnięciu pełnoletniości prawnej i dojrzałości fizycznej podjąć pracę zawodową i zaplanować własną przyszłość.

Dorosłość jest to cel rozwoju człowieka, jest to czas jego pełnego ukształtowania się, jest to zatem efekt finalny rozwoju (Cytowska 2011, s. 87–107).

Dorosłość narasta progresywnie, jest wynikiem stosunku człowieka do siebie i środowiska, wynikiem ciągłej, systematycznej pracy nad sobą. Jest to więc całościowa dynamiczna wartość wychowawcza, która oznacza, że człowiek nieustannie dojrzewa już jako dorosły, staje się nim zgodnie z własną wizją świata i swojego w nim miejsca (Cytowska 2005; Pichalski 2003).

Urszula Sokal (2005, s. 34) dzieli okres dorosłości na:

- okres wczesnej dorosłości (18–33 lata),
- okres wieku średniego (34–60 lat),
- okres starości (po 60 roku życia).

W trakcie każdego z tych okresów rozwijają się nie tylko wewnętrzne właściwości osoby, ale również struktura życia, która obejmuje zmieniające się cele życiowe, działanie, powiązanie z instytucjami i osobami (Pomykało 1993, s. 128).

Zadania rozwojowe tego okresu zdaniem U. Sokal (2005, s. 34–35) obejmują:

- ukończenie szkoły i przygotowanie się do(zawodu), podjęcia pracy,
- podjęcie pracy zawodowej,
- rozwój zdolności do intymnych stosunków emocjonalnych i miłości,
- znalezienie stałego partnera i założenie rodziny,
- prowadzenie domu,
- wychowanie dzieci,
- podjęcie obowiązków społecznych i obywatelskich,
- wypracowanie własnej filozofii życia,
- sformułowanie wizji własnej przyszłości,
- nawiązywanie stosunków z mentorem (osobą ułatwiającą start życiowy z pozycji przyjaznego eksperta i protektora).

Dorośle dziecko kocha swoich rodziców, uwzględnia ich potrzeby, jednakże żyje własnym życiem i samo podejmuje decyzje. Samodzielne życie dorosłego dziecka nie oznacza, że zrywa ono z matką lub ojcem, łączą ich więzi uczuciowe.

Między rodzicami a dorosłym dzieckiem występuje zmiana relacji, która sprowadza się do wzięcia odpowiedzialności za swoje życie i własne wybory oraz ujawnia się w wyjściu z dotychczasowych ról społecznych, a także podjęciu nowych.

Dorośle dziecko jest autonomiczną osobą z własnymi cechami osobowości, zdobytymi umiejętnościami i potrzebami. Świat wartości dorosłego dziecka może różnić się od świata jego rodziców. Uznanie samodzielności dorosłego dziecka przejawia się w akceptacji jego życiowych wyborów i szacunku dla jego wartości, nawet, jeżeli rodzice tego nie rozumieją i nie uznają ich za swoje.

Objawem dojrzałości dziecka jest wyznaczanie granic i umiejętność komunikowania się z innymi. Dorośle dziecko komunikuje się okazując szacunek wobec swojego rozmówcy, nie stosuje manipulacji i dba o nienaruszalność własnych zasad, biorąc pod uwagę świat wartości i wrażliwość innych.

W miarę upływu czasu zmieniają się role i zakresy odpowiedzialności w relacji rodzic – dorośle dziecko. Kluczem do zbudowania układu opartego na wzajemnym szacunku (w sposób, który nie zadaje bólu, cierpienia żadnej ze stron) jest uznanie ich równorzędności, autonomii i wolności (Waniewska-Bobin, 2019).

W swoim opracowaniu chciałabym przybliżyć problematykę okazywania miłości przez rodziców swoim dzieciom w okresie ich wczesnej dorosłości.

Podstawy metodologiczne badań własnych

Celem podjętych badań było poznanie opinii dorosłych dzieci dotyczącej okazywanej im miłości przez rodziców. Studentki wyraziły swoją opinię o okazywanej im miłości przez matkę oraz okazywanej im miłości ojca.

W badaniach zastosowano metodę sondażu diagnostycznego. Do badań wykorzystano technikę ankiety z opracowanym autorskim kwestionariuszem ankiety, w której zamieszczono pytania otwarte i zamknięte. Badani mieli możliwość dokonywania wielokrotnych wyborów oraz udzielenia odpowiedzi na pytania otwarte. Dobór próby był celowy.

W badaniach uczestniczyły studentki pełnoletnie, mieszkające w trakcie roku akademickiego w domach studenckich lub w wynajętych mieszkaniach, a w okresie świątecznym, ferii czy wakacji mieszkujące jeszcze z rodzicami. Zbadano 141 kobiet (studentek) w wieku 21–26 lat. Studentki udzieliły odpowiedzi dotyczącej okazywanej im miłości przez ich matki i ojców.

Do analizy wyników badań wykorzystano tylko 138 odpowiedzi dotyczącej miłości matek (trzy matki nie okazywały miłości) oraz 127 wypowiedzi dotyczących ojców (14 ojców nie okazywało miłości). Badania przeprowadzono na terenie Małopolski w środowisku miejskim w 2018 roku.

Wyniki badań

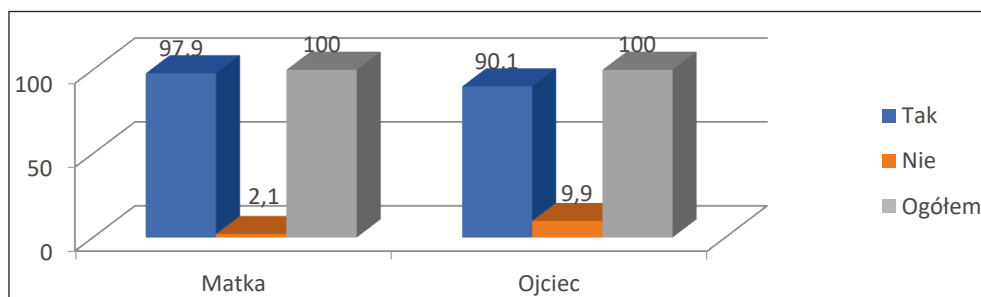
Przeprowadzone badania dostarczyły informacji dotyczącej okazywania miłości dorosłym dzieciom przez ich rodziców.

Tabela 1. Okazywanie miłości dorosłemu dziecku

Kategorie odpowiedzi	Badani N = 141				Ogółem N = 141	
	Tak		Nie			
	L	%	L	%	L	%
Matka	138	97,9	3	2,1	141	100
Ojciec	127	90,1	14	9,9	141	100

Źródło: Badania własne

Wykres 1. Okazywanie miłości dorosłym dzieciom przez rodziców



Źródło: Badania własne

Blisko 98% matek i ponad 90% ojców okazuje miłość swoim dorosłym dzieciom.

Zdarza się, że matki nie okazują miłości dorosłym dzieciom (zdaniem 3 osób badanych). Przyczyny są różne i najczęściej związane są z tym, że matki uważają, że ich dzieci są już dorosłe (dwie osoby), mieszkają daleko (dwie osoby), a także uważają, że ich dorosłe dzieci powinny radzić sobie same (jedna osoba). Badani zwrócili też uwagę na fakt, że ich matki pracują i są zajęte (jedna osoba) albo że są chore i nie mają siły (jedna osoba).

Z grupy 141 badanych 14 osób stwierdziło, że ich ojcowie nie okazują miłości. Powody są różne. Badani uważają, że ojcowie mają swoje sprawy (11 wypowiedzi), uważają, że dziecko jest dorosłe (8 wypowiedzi), sądzą, że dziecko powinno radzić sobie samo (6 wypowiedzi), że ojciec pracuje i jest zajęty (4 wypowiedzi), że nie ma czasu dla dorosłego dziecka (2 wypowiedzi) oraz że mieszka daleko i jest chory i nie ma siły (po 1 wypowiedzi).

Tabela 1. Słowne okazywanie miłości przez matkę

Kategorie odpowiedzi	Badani N = 138	
	L	%
Jesteś miła	10	7,2
Jestem z Ciebie dumna	92	66,7
Kocham Cię	76	55,1
Jesteś moim oparciem	32	23,2
Cieszę się, że Ciebie mam	68	49,3
Jesteś zawsze pomocna	54	39,1
Jesteś moim skarbem	38	27,5
Jesteś dla mnie wszystkim	51	37,0

Źródło: Badania własne

Rodzice często okazują miłość słowami. Matki mówią dorosłemu dziecku, że są z niego dumne (65,2%), że go kochają (53,9%), że cieszą się, że go mają (48,2%), że dziecko zawsze służy pomocą (38,3%) oraz że dziecko jest oparciem i „skarbem” dla rodzica (tab. 1).

Tabela 2. Słowne okazywanie miłości przez ojca

Kategorie odpowiedzi	Badani N = 127	
	L	%
Jesteś miła	12	9,4
Jestem z Ciebie dumny	65	51,2
Kocham Cię	44	34,6
Jesteś moim oparciem	17	13,4
Cieszę się, że Ciebie mam	49	38,6
Jesteś zawsze pomocna	37	29,1
Jesteś moim skarbem	18	14,2
Jesteś dla mnie wszystkim	31	24,4

Źródło: Badania własne

W wielu rodzinach ojciec okazuje słownie miłość swoim dzieciom. Ponad 50% ojców mówi, że są dumni ze swojego dziecka, blisko 40% stwierdza, że cieszą się, że mają dziecko, ponad 34% ojców mówi „kocham Cię” (tab. 2).

Uzyskane wyniki badań sugerują, że dla dorosłych dzieci okazywanie miłości przez ich rodziców jest ważne, o czym świadczyć może ilość dokonanych wyborów. W werbalnym okazywaniu miłości zarówno przez matki, jak i ojców dominują wypowiedzi „jestem z Ciebie dumna/dumny, kocham Cię”.

Matki częściej wyrażają te słowa niż ojcowie, co może być związane z pełnieniem określonych ról w rodzinie. Od matki oczekuje się, że będzie, czuła, delikatna, ciepła, serdeczna, wyrozumiała i będzie zaspokajać biologiczne potrzeby dziecka. Natomiast miłość ojcowska jest warunkowa, często związana z wytyczaniem zakazów, nakazów, krytyką, nagradzaniem i karaniem (Pospiszyl, 1980).

Badania dotyczące zależności między rodzajem wczesnych kontaktów córki z matką a późniejszym postrzeganiem przez nią świata przeprowadziła J. Pielkova (1994 s. 11–12). Autorka rozpatrywała stosunki rodzinne między matką a dorosłą córką. Pozytywne doświadczenia córki w relacji z matką ułatwiły nawiązywanie i utrzymywanie prawidłowych relacji z rówieśnikami i były podstawą prawidłowej oceny siebie. Miłość matki do córki pozwoliła jej pokonać trudności związane z uzyskaniem dojrzałości życiowej. Matka jest zatem osobą „rozporządzającą potężnymi środkami oddziaływania na córkę, które wykorzystuje pozytywnie w rozwiązywaniu jej potencjału umysłowego i uczuciowego, [...] może też wykorzystywać do zahamowania jej rozwoju” (Pielkova 1994, s. 11–15).

Tabela 3. Okazywanie gestami miłości przez matkę

Kategorie odpowiedzi	Badani N = 138	
	L	%
Całuje mnie	58	42,0
Przytula	94	68,1
Poklepuje mnie np. po ramieniu	28	20,3
Potakuje głową	36	26,1
Głaszczcze mnie	46	33,3
Gestami rąk np. pomacha itp	38	27,5
Uśmiecha się do mnie	104	75,9
Puszcza do mnie „oko”	10	7,2
Otwartą postawą ciała	64	46,4

Źródło: Badania własne

Z wypowiedzi badanych wynika, że wiele matek gestami okazuje miłość swoim dorosłym dzieciom. Wiele matek uśmiecha się do dziecka (blisko 76%), przytula (ponad 68%), ma postawę otwartą (ponad 46%), całuje dziecko (42%) (tab. 3).

Tabela 4. Okazywanie gestami miłości przez ojca

Kategorie odpowiedzi	Badani N = 127	
	L	%
Całuje mnie	28	22,0
Przytula	61	48,0
Poklepuje mnie np. po ramieniu	93	73,2
Potakuje głową	101	79,5
Głaszcze mnie	32	25,2
Gestami rąk np. pomacha itp	82	64,6
Uśmiecha się do mnie	97	76,4
Puszcza do mnie „oko”	12	9,4
Otwartą postawą ciała	29	22,8

Źródło: Badania własne

Ojcowie okazują miłość dziecku gestami. Blisko 80% ojców potakuje głową, ponad 76% uśmiecha się do niego, 73,2% poklepuje dziecko po ramieniu, blisko 65% okazuje miłość gestami rąk, 48% przytula, a także całuje, ma otwartą postawę wobec dziecka (tab. 4).

Matki uzyskały wyższe wyniki niż ojcowie w okazywaniu miłości gestami, co również może być związane z pełnieniem przez nie określonej roli społecznej. Specyficzna rola matki rozpoczyna się od poczęcia nowego życia, ciąży, porodu, karmienia i pielęgnowania dziecka (Wolicki, 1982). To właśnie matka z racji swojej specyficznej roli wielokrotnie okazuje gestami miłość swoim dzieciom (zarówno małym, jak i dorosłym) poprzez przytulanie, całowanie, głaskanie itd.

Takim postępowaniem rodzice dostarczają dzieciom wzorców do naśladowania. Ojciec dostarcza synowi konkretnego wzoru osobowego, córce natomiast umożliwia poznanie właściwości psychicznych płci przeciwnej, dzięki czemu będzie mogła lepiej rozumieć swoich kolegów, a w przyszłości męża i syna. Córka może też przejąć od ojca niektóre właściwości jego zachowań, a na podstawie obserwacji może kształtować sobie ogólny pogląd na mężczyzn (Hilipczuk, 1981, s. 140).

Warto dodać, że dostarczane wzorce do naśladowania mogą być pomocne dorosłym dzieciom w pełnieniu roli rodzicielskiej wobec własnych dzieci.

Podkreślić należy, że okazywanie miłości dorosłym dzieciom przez matki i ojców może przyczynić się do budowania i podtrzymywania więzi między rodzicami a swoimi dorosłymi dziećmi.

Tabela 5. Matka okazuje miłość dorosłemu dziecku

Kategorie odpowiedzi	Badani N = 138	
	L	%
Ciesząc się ze wspólnego przebywania	78	56,5
Ciesząc się ze wspólnych rozmów	101	73,2
Zainteresowaniem moimi sprawami	84	60,9
Gotowością pomocy w każdej sytuacji	72	52,2
Ciesząc się ze wspólnych spacerów	44	31,9
Ciesząc się ze wspólnych wyjść, wyjazdów	70	50,7
Wspieraniem w podejmowaniu decyzji	60	43,5
Okazywaniem mi dobroci	84	60,9

Źródło: Badania własne

Matki okazują miłość swoim dorosłym dzieciom poprzez okazywanie radości ze wspólnych rozmów (73,2%), zainteresowanie sprawami dziecka i okazywanie mu dobroci (60,9%), okazywanie radości ze wspólnego przebywania (56,5%), gotowość pomocy w każdej sytuacji (52,2%), wspólne wyjścia i wyjazdy (50,7%).

Tabela 6. Ojciec okazuje miłość dorosłemu dziecku

Kategorie odpowiedzi	Badani N = 127	
	L	%
Ciesząc się ze wspólnego przebywania	81	63,8
Ciesząc się ze wspólnych rozmów	64	50,4
Zainteresowaniem moimi sprawami	48	37,8
Gotowością pomocy w każdej sytuacji	37	29,1
Ciesząc się ze wspólnych spacerów	27	21,3
Ciesząc się ze wspólnych wyjść, wyjazdów	51	40,2
Wspieraniem w podejmowaniu decyzji	78	61,4
Okazywaniem mi dobroci	85	66,9

Źródło: Badania własne

Ojcowie okazują miłość swojemu dorosłemu dziecku poprzez okazywanie mu dobroci (66,9%), okazywanie radości ze wspólnego przebywania (63,8%), wspieranie w podejmowaniu decyzji (ponad 60%), radość ze wspólnych rozmów (ponad 50%) (tab. 6).

Okazywanie miłości przez matkę i ojca wobec dorosłego dziecka poprzez podejmowanie wspólnych działań (spacery, wyjazdy czy wspólne przebywanie), a także wspólne spędzanie czasu na rozmowy czy wspieranie w podejmowaniu decyzji wydaje się ważne dla dorosłego dziecka.

Uzyskuje ono informację, że jest akceptowane, wspierane, szanowane i może liczyć na swoich rodziców w różnych sytuacjach.

Tabela 7. Okazywana miłość matki to

Kategorie odpowiedzi	Badani N = 138	
	L	%
Akceptowanie mnie	103	74,6
Troska o mnie	137	99,3
Odpowiedzialność	51	37,0
Wyrozumiałość	84	60,9
Okazywanie empatii	75	54,3
Wzajemne partnerstwo	48	34,8
Okazywanie zadowolenia	41	29,7
Doradzanie mi	65	47,1
Wyrozumiałość	61	44,2
Mądrość życiowa	54	39,1

Źródło: Badania własne

Okazywanie miłości matki wobec dorosłego dziecka to zdaniem badanych troska o dziecko (99,3%), akceptowanie dziecka (74,6%), wyrozumiałość w stosunku do dziecka (60,9%), okazywanie empatii (54,3%), doradzanie dziecku (47,1%) (tab. 7).

Inne pojedyncze wypowiedzi badanych to „zrozumienie dziecka”, „akceptowanie samodzielnych decyzji dziecka”, „dialog a nie krytyka dziecka”, „pomoc w rozwiązywaniu konfliktów”, „słuchanie dziecka”.

Tabela 8. Okazywana miłość ojca to

Kategorie odpowiedzi	Badani N = 127	
	L	%
Akceptowanie mnie	101	79,5
Troska o mnie	64	50,4
Odpowiedzialność	49	38,6

Szanowanie dziecka	52	40,9
Okazywanie empatii	37	29,1
Wzajemne partnerstwo	63	49,6
Okazywanie zadowolenia	51	40,1
Doradzanie dziecku	91	71,7
Okazywanie wyrozumiałości	56	44,1
Mądrość życiowa	88	69,3

Źródło: Badania własne

Ojciec okazuje miłość dorosłemu dziecku poprzez jego akceptację (79,5%), mądrość życiową, (69,3%), troskę o dziecko (50,4%), wzajemne partnerstwo (49,6%), okazywanie wyrozumiałości dziecku, (44,1%) (tab. 8).

Uzyskane wyniki badań sugerują, że dla badanych studentek okazywanie troski przez matkę oraz jej akceptacja i wyrozumiałość są najważniejsze. Natomiast u swoich ojców cenią ich akceptację, doradzanie i mądrość życiową. Tak okazywana miłość matek i ojców wobec dorosłych dzieci zapewne utwierdza je w przekonaniu, że mogą na nich liczyć.

W prawidłowo funkcjonującej rodzinie są zaspokajane podstawowe potrzeby psychiczne dziecka, takie jak doświadczanie miłości, potrzeba akceptacji, bezpieczeństwa, uznania i współdziałania. Istotną rolę odgrywa nie tylko zaspokajanie potrzeb, ale też okazywanie uczuć wobec dziecka, które pozwalają mu na kształtowanie postawy ufności wobec rodziców i poczucia, że jest kochane. Ważne jest również to, by szanować dziecko, jego decyzje, wspierać w działaniu oraz dawać swobodę i okazywać mu akceptację (Ryś, 2000, s. 52–67; Sujak, 2007, s. 18).

Tabela 9. Okazywanie miłości dorosłemu dziecku poprzez wspieranie przez matkę

Kategorie odpowiedzi	Badani N = 138	
	L	%
Pomaga finansowo	65	47,1
Poświęca czas	97	70,3
Interesuje się moimi problemami	78	56,5
Doradza mi	89	64,5
Pomaga mi wykonać różne prace	63	45,7

Źródło: Badania własne

Z wypowiedzi badanych wynika, że matki swoim dorosłym dzieciom okazują miłość poprzez poświęcanie im czasu (ponad 70%), doradzanie dziecku (ponad 64%),

interesowanie się problemami dorosłego dziecka (ponad 56%), pomoc finansową (ponad 47%) (tab. 9).

Badani wypowiedzieli się też, że matki (2 osoby) chcą, by dziecko radziło sobie samo oraz że nie mają czasu na okazywanie wsparcia dziecku (2 osoby).

Tabela 10. Okazywanie miłości dorosłemu dziecku poprzez wspieranie przez ojca

Kategorie odpowiedzi	Badani N = 127	
	L	%
Pomaga finansowo	71	55,9
Poświęca czas	64	50,4
Interesuje się moimi problemami	83	65,4
Doradza mi	76	59,8
Pomaga mi wykonać różne prace	32	25,2

Źródło: Badania własne

Ojcowie okazują wsparcie swoim dorosłym dzieciom poprzez interesowanie się problemami swojego dorosłego dziecka (ponad 65%), doradzanie dziecku (blisko 60%), pomoc finansową (blisko 56%), poświęcanie czasu (ponad 50%) (tab. 10).

12 ojców chce, by dorosłe dziecko radziło sobie samo, a 9 nie ma czasu na wspieranie dziecka.

Miłość motywuje człowieka do określonych zachowań w stosunku do osób, sytuacji, czy rzeczy. Jest więc czynnikiem motywującym zachowanie i postępowanie człowieka (Grzywak-Kaczyńska, 2005, s. 36–37).

Ważnym zadaniem matki jest okazywanie pomocy, poprzez odpowiednią więź z dzieckiem, w kształtowaniu jego tożsamości i osobowości. Podobne zadanie ma ojciec, który poprzez aktywną obecność w życiu dziecka (małego i dorosłego) może przyczynić się do nawiązania silnej więzi (Sokal, 2005, s. 31).

Obecność rodziców na każdym etapie rozwoju dziecka, okazywanie miłości, pozwalają mu na sprostanie stawianym wymaganiom oraz osiągnięcie coraz wyższego poziomu dojrzałości.

Dorosłe dziecko przejmuje odpowiedzialność za swoje życie, decyzje, plany na przyszłość, a także tworzy nowe relacje z rodzicami. Zwykle relacje te oparte są na partnerstwie, wzajemnym szacunku i zrozumieniu, a także gotowości wsparcia. Obie strony mogą obdarowywać się wzajemnie upominkami, które mogą stanowić uniwersalny język miłości, mogą poświęcać sobie czas i wzajemnie się afirmować.

Zdaniem R. Campbell, G. Chapman (2004, s. 210) zdania takie są właściwymi słowami uznania dla młodych dorosłych, by zachęcić lub podbudować dziecko.

Zakończenie

Matki oraz ojcowie okazują miłość werbalnie swoim dorosłym dzieciom. Najczęściej są to słowa: kocham Cię, jestem z Ciebie dumna/dumny, cieszę się, że Ciebie mam.

Inną formą okazywania miłości są gesty. Matki i ojcowie uśmiechają się do swoich dzieci, całują je i przytulają.

Matki i ojcowie okazują miłość dziecku poprzez wspólne rozmowy, zainteresowanie sprawami dorosłego dziecka oraz wspieranie w podejmowaniu decyzji.

Zdaniem badanych miłość rodziców to troska o dorosłe dziecko, akceptacja dziecka, wyrozumiałość oraz dzielenie się mądrością życiową z dzieckiem.

Rodzice okazują miłość dziecku poprzez różne formy wsparcia. Poświęcają mu czas, są zainteresowani sprawami dziecka, doradzają mu oraz udzielają mu wsparcia finansowego.

Doświadczenie miłości oraz jej okazywanie drugiemu człowiekowi jest ważnym przesłaniem dla każdego człowieka. Inaczej rodzice okazują miłość małemu dziecku a inaczej dorosłemu, ale uczucie to zawsze pozostaje takie samo.

Prowadzenie rozmów o wzajemnych uczuciach między członkami rodziny oraz okazywanie uczuć zapewne zbliży poszczególnych członków rodziny i umocni więź rodzinną. Istotne jest, by rodzice i dzieci dążyli do podtrzymywania więzi w rodzinie. Okazywanie przez rodziców miłości do swoich dorosłych dzieci jest dobrym przykładem dla przyszłych pokoleń, by czerpały wzorce dla rozwoju i pielęgnowania miłości.

Niezależnie od kultury, ideologii czy statusu społecznego miłość była pragnieniem każdego człowieka, była też natchnieniem dla literatury i sztuki. Dlatego jest tak ważna i cenna dla każdego człowieka.

Bibliografia

- Campbell, R. Chapman, G. (2004). *Sztuka okazywania miłości dorosłym dzieciom*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Vocatio, s. 210–211.
- Cytowska, B. (2011). Rodzice wobec dorosłości swoich dzieci z niepełnosprawnością intelektualną. *Wychowanie w Rodzinie*, 4, 87–107.
- Grzywak-Kaczyńska, M. (1975). *Psychologia dla każdego*. Warszawa: Wydawnictwo PAX.
- Grzywak-Kaczyńska, M. (2005). Wychowanie do miłości. Miłości trzeba się uczyć, W: F. Adamski (red.), *Wychowanie personalistyczne* (ss. 363–375). Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Kawula, B., Brągiel, J., Janke, A.W. (2001). *Pedagogika rodziny*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Malcher G. (1982). Wychowanie do miłości – rodzina szkołą miłości. W: F. Adamski (red.), *Wychowanie w rodzinie* (ss. 216–246). Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Pomykało, W. (1993). *Encyklopedia pedagogiczna*. Warszawa: Wydawnictwo Fundacja Innowacja.
- Pichalski, R. (2003). Refleksje nad dorosłością. W: K.D. Rzedziecka, A. Kobyłańska (red.), *Dorosłość, niepełnosprawność, czas współczesny. Na pograniczach pedagogiki specjalnej* (ss. 79–92). Kraków: Wydawnictwo Impuls.

- Pielkova, J. (1994). Stosunki w rodzinie między matką a córką. *Problemy Rodziny*, 3.
- Rogers, C.R. (1951). *Client Centered Therapy: Its Current Practice Implications and Theory*. Boston: Houghton-Mifflin.
- Ryś, M. (1997). *Ku dojrzałości osobowej w małżeństwie. Rozwijanie dojrzałej osobowości*. Warszawa: Wydawnictwo Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej Ministerstwa Edukacji Narodowej.
- Ryś, M. (2000). *Psychologia. Małżeństwa i rodziny w zarysie*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego.
- Soczyńska, G. (2005). *Rodzina, myśl i działanie*. Lublin: Wydawnictwo Polihymnia.
- Sokal, U. (2005). *Więzi uczuciowe dorosłych dzieci z rodzicami w rodzinach rozwiedzionych*. Elbląg: Wydawnictwo Elbląskiej Uczelni Humanistyczno-Ekonomicznej.
- Strojnowska, B. (1981). Rola rodziny w uczuciowym i społecznym rozwoju dziecka. W: A. Podsiad, A. Szafrńska (red.), *Spojrzenie na współczesną rodzinę w Polsce* (ss. 192–226). Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX.
- Sujak, E. (2007). *Kontakt psychiczny w małżeństwie i rodzinie*. Kraków: Wydawnictwo Rubikon.
- Waniewska-Bobin, M. (2017). *5 rzeczy, o których musisz pamiętać, kiedy Twoje dziecko staje się dorosłe*. Zmiany w życiu.pl. Pobrano z : <https://zmianywzyciu.pl/5-rzeczy-o-ktorych-musisz-pamietac-kiedy-twoje-dziecko-staje-sie-dorosle-653>, (2020, 02,24).
- Wilk, J. (2016). *Pedagogika rodziny*. Lublin: Wydawnictwo Episteme.
- Wójcik, E. (1978). Rozwój miłości w małżeństwie. *Chrześcijanin w Świecie*, 76.
- Zaborowski, Z. (1980). *Kształtowanie się osobowości dziecka. Rodzina jako grupa społeczno-wychowawcza*. Warszawa: Nasza Księgarnia.
- Pospiszyl, K. (1986). *Ojciec a rozwój dziecka*. Warszawa: Wiedza Powszechna.
- Wolicki, M. (1982). Podstawowe warunki spełniania ról rodzicielskich i proces ich uczenia się. *Problemy Rodziny*, 3.